

Izhaja v Trstu vsak
= petek popoldne =
Uredništvo in upravnništvo
ulica Boschetto št. 5. II. nad.
= Telefon št. 1570 =

Delavski List

Posamezna številka
= 6 vin. =
Inserati po dogovoru.
Naročnina za celo leto
4.20 K., pol leta 2.10 K.,
četrt leta 1.05 K. - Inozemstvo več poština.

Glasilo slovenskih socialistov na Primorskem.

Položaj na Goriškem.

Piše

Dr. Henrik Tuma.

(Dalje in konec).

Ako socialnodemokratska stranka v slovenskem delu dežele pri volitvah v deželni zbor 1908 ni prišla višje nego do okoli 1000 glasov, je vzrok pomankanje živahne organizacije v obrtnih centrih, posebno v Podgori, Solkanu, Nabrežini. Pred nekoliko leti je socialnodemokratska stranka segala že daleč po Krasu, v Devinščino in gori skoraj do Komna. Ponesrečeni nastop v Nabrežini sami in propadanje industrije tam v zadnjih letih je položaj izpremenilo na socialnodemokratski stranki. Okolnost, da je kljub temu socialnodemokratska stranka odločila pri ožjih volitvah v splošni kuriji v slovenskem delu dežele, pa mora postati stranki vodilo, da se krepko organizira, vkratkem število organiziranih sodrugov podvoji in spravi na volišče vsekako toliko število glasov, da postane odločilna pri ožjih volitvah, kajti gotovo je, da se bode tudi pri prihodnjih volitvah na Goriškem odločalo po ožji volitvi.

Po tej poti pa ima slovenska socialnodemokratska stranka ugodnejši položaj nego italijanska, ker po tej poti lahko pride do lastnih zastopnikov v deželni zbor ali celo v državni zbor.

Gotovo je, da se agrarna stranka na Goriškem po naravnem svojem razvoju razcepi v dva taborja, iz katerih se sestavlja: iz enega veleposestniškega, to so pravi agrarci, ki se bore za ekonomske, t. j. prave svoje razredne interese, in iz demokratskega, t. j. malega posestnika, ki se ga izkorišča od veleposestnikov inteligentov in obrtnikov, in ki ima dejanski stališče malega posestnika celo negotovjeje in slabše nego stališče zavednega delavca.

V.

Polžaj v deželnem zboru 1908 se pokaže precej dobro v številkah. Italijani imajo 15 glasov, od teh je 6 klerikalnih in 9 liberalno agrarnih ter enega virilista, škofa. Pri enakosti glasov odloča deželni glavar. Ako se vlada drži konvencionalnega parlamentarnega načela, izvoli deželnega glavarja iz italijanske večine, in sicer iz liberalne večine. Deželni glavar ima postati torej zopet dr. Pajer. Vlada mora biti zadovoljna, da je preteklih 6 let gospodaril brez vsake zapreke, da vlada ni imela še nikdar tako lahkega položaja kakor za zveze dr. Pajerja s slovenskimi klerikalci. Vladi mora biti jako simpatična misel, da se ta zveza dr. Pajerja in slovenskih klerikalcev zopet obnovi ter nastopi zopet tista doba „mirnega“ dela v deželnem zboru na Goriškem, doba samovlade liberalne italijanske strani in izkoriščanje slovenske strani in ljudskih interesov. Obenem pa da edino mogočo zaslobo dr. Gregorčiču in Berbuču, kajti tudi njima mora biti vlada hvaležna za idilično preteklo 6-letno dobo.

Na slovenski strani bi po istem načelu moral biti namestnik deželnega glavarja dr. Franko. Od 14 glasov jih ima liberalnoagrarna zveza 9, klerikalci pa 5. Večino od 9. poslancev tvorijo agrarni poslanci in agrarna stranka sama stoji vladi bližje nego liberalnoagrarna.

Od slovenskih poslancev je prištevati za čisto agrarne: dr. Franko, Ivan Saunig in Obljubek. Pod agrarnim programom je moral kandidirati Križnič; dasi je liberal, moral je pri svojem nastopu zatajiti liberalna načela, ker sicer je bila njegova izvolitev izključena.

Odkriti liberalni poslanci so: Alojzij Štrekelj, Josip Štrekelj in Andrej Gabršček.

Kolikor toliko neodvisna poslanca sta Ignacij Kovač in dr. Gustav Gregorin.

Na klerikalni strani Klančič in Zega nista prava klerikalca. Miha Zega je kandidiral pod klerikalno firmo iz osebnega nasprotstva proti Antonu Križniču, Klančič je le zvest oseben privrženec dr. Gregorčiča. Njega in Zego bi bilo oba lahko pridobiti za skupen nastop z agrarno stranko.

Strogo klerikalni ostanejo potem dr. Gregorčič, Kosmač in Berbuč.

Značaj bodo dajali na slovenski strani v deželnem zboru: dr. Franko, dr. Gregorin, Andrej Gabršček in dr. Gregorčič, na italijanski dr. Payer, dr. Fajdutti, dr. Marani, dr. Venir.

Dejansko razmerje v novem deželnem zboru se pokaže po prvem nastopu deželnega zbora pri izvolitvi deželnega odbora. Liberalni italijanski poslanci imajo osigurano mesto 1 deželnega odbornika iz skupine mest in trgovske in obrtne zbornice. V kmečki in splošni kuriji pa voli 5 slovenskih klerikalnih poslancev, 5 agrarno-liberalnih in 6 furlanskih klerikalnih poslancev. Večine nima nobena stranka. Po logičnih premisah pa gre slovenski skupini, t. j. 10 poslancem proti 6 italijanskim mestu deželnega odbornika. Vprašanje je le, ker je na slovenski stranki 5 proti 5 glasovom, ako italijanski klerikalci, t. j. 6 glasov pritegnejo na liberalno-agrarno ali klerikalno stran. Odločitev tega odbornika je torej v rokah dr. Fajduttija.

V veleposestvu si stoji nasproti 3 slovenski poslanci proti trem italijanskim. Ako ne bo kompromisa odloči žreb.

Deželni odbornik iz celega zbora se je volil dosedaj vedno potom kompromisa, tako da so tudi Italijani glasovali za slovenskega odbornika proti temu, da so slovenski veleposestniki volili italijanskega deželnega odbornika. Ako se sestavi, kakor je bilo dosedaj, parlamentarna skupina 15 Italijanov in 5 slovenskih klerikalcev, potem je naravno, da ostane lahko vse pri starem, t. j. kmečka skupina in deželni zbor dasta 2 slovenska klerikalna odbornika, ostaneta torej Klančič in Berbuč, to je najbolj slepo orodje italijanski stranki kakor za preteklo šestletje. Na italijanski strani pa bi potem pač morala prepustiti liberalna stranka enega odbornika klerikalni stranki, ker brez tega si pač ne osigura dosedanjega položaja.

Poleg te kombinacije, 15 italijanskih in 5 slovenskih klerikalnih poslancev, pa je mogoča še druga skupina, t. j. «partito popolare», kakor se imenujejo 6 italijanskih klerikalnih poslancev in 9 slovenskih naprednih-agrarnih. Ta skupina daje 15 poslancev nad 14, t. j. 5 slovenskih klerikalcev in 9 italijanskih liberalcev. Ako se ta skupina sestavi potem se izvoli v kmečki skupini, t. j. 6 klerikalnih italijanskih in 5 slovenskih liberalno-agrarnih glasov proti 5 klerikalnim slovenskim, en deželni odbornik, iz skupine deželnega zbora pa drugi; po položaju seveda oba iz skupine slovenske agrarno-napredne. Slovenski veleposestniki pa lahko odstopijo italijanskim klerikalcem svoje glasove, tako da pridejo v žreb z italijanskimi liberalci. Za slučaj ugodnega izida se ves deželni odbor sestavlja iz enega slovenskega liberalca in enega agrarca, enega italijanskega klerikalca in enega italijanskega liberalca, na čelu jim dr. Pajer.

Izključena je zveza 9 italijanskih liberalcev in 9 slovenskih liberalno-agrarnih poslancev, kajti ti dajo večino v deželnem zboru, ne dajo pa večine pri volitvi deželnega odbora. Po tej skupini bi prišel v deželni odbor 1 slovenski klerikalci in 1 slovenski liberalci, od italijanske strani pa 2 italijanska liberalca. Poleg tega ste ti dve stranki nacionalni šovinisti.

Prvi nastop deželnega odbora nam poda torej jasen pregled na delovanje deželnega zbora bodočih 6 let. Za slovenski del dežele je najneugodnejša zveza dr. Pajer-dr. Gregorčič-Berbuč in najugodnejši za italijanski del dežele. Za celo deželo najugodnejši položaj pa — zveza italijanskega partito popolare in slovenskih naprednih-agrarnih poslancev. Tu bode mogoče izluščiti vsa šovinistična narodna vprašanja in dobiti skupno torišče za gospodarsko delo. Ali so pa poklicane osebe dovolj sposobne za tako skupno delo, to pokaže bližnja bodočnost.

Socialnodemokratska stranka dobi iz tega prvega nastopa deželnega odbora tudi svojo direkcijo za bodočnost. Le stvarno, čilo delo vsaj nekoliko časa obdrži na

površju dosedanje stranke. Je pa po nastopu volilcev izza zadnjih volitev že začrtana pot, po kateri pride socialnodemokratska stranka do veljave in do odločilne besede. Na zaupnikih socialnodemokratske stranke je leželo, ali se bo sledilo po začrtani poti ali ne, ali se pride do znanega uspeha ali ne.

LETNI RAČUN

okrajne bolniške blagajne v Trstu.

Pošteno italijansko časopisje molči. Zakaj bi ne molčalo? Lahko imamo več strank, lahko se bije med poštenimi nasprotniki pošten boj samo med poštenimi je navada, da si eden drugemu ne očitajo nekaj česar niso krivi. Takega razmerja do nepoštenih strank, si seveda ne moremo predstavljati.

Okrajna bolniška blagajna v Trstu je v rokah delavstva, socialističnega delavstva. Zato je bilo vodstvo te blagajne napadano od ital. in slov. umazanega časopisja. Danes, ko imamo pred seboj račun preteklega leta in poročilo delovanja te naše blagajne pod vodstvom našega delavstva, sedaj razumemo zakaj je bilo vodstvo napadano.

Okrajna bolniška blagajna je vstano vljena za delavstvo in v korist delavstva. Zato je skušal novi odbor tudi urediti razmere v bolniški blagajni na način, da bo imelo delavstvo od nje čim več dobička, čim večih koristi. In to nalogo je izpolnil odbor naravnost nepričakovano uspešno.

Kljub temu, da smo imeli v letu 1907 veliko finančno krizo, vsled katere je odpadlo blagajni veliko št. članov, kljub temu da je šlo na račun letošnjih izdatkov veliko prejšnjih dolgov blagajne, ki jih ni mogoče več inkasirati, kljub epidemiji, ki je vladala v Trstu, vsled katere je imela blagajna velike troške, je imela v letu 1907 nad 70.000 K čistega dobička, ki bo povečal svoto rezervnega sklada. Kako tedaj je bilo mogoče priti do tako lepega vspeha? Mogoče je bilo samo, da se je povečalo dohodke. In tu je ravno vzel upravne politike, katere se mora držati vodstvo delavskega zavoda kakoršen je bolniška blagajna, v kateri, če ravno se potrosi veliko v prid članov, se ne naredi nikdar dovolj v svrhu proletarijata ki je podvržen večnim boleznim in brezposelnosti. Znižati troške bolniške blagajne ni mogoče. Mogoče bi bilo samo, ako bi bilo mogoče znižati cene zdravil in zdravstvenim potrebščinam. Toda sedaj je to naravnost nemogoče. Treba je bilo tedaj povečati dohodke, ako se je hotelo narediti iz bolniške blagajne res delavstvu koristen zavod.

Imela je bolniška blagajna letos 175.000 K več troškov nego lansko leto; tedaj 16.000 K troškov več nego je znašal prebitok lanskega leta (159.000 K). Treba je bilo tedaj pokriti 16000 K. Vodstvo jih je našlo in našlo je tudi nad 70.000 K prebitka. Tedaj 86.000 K.

Kako?

Od zavarovalnih prispevkov stalno uslužbenega in nestalno uslužbenega delavstva se je dobilo 45.000 K več nego lansko leto. Toda, da je bilo mogoče doseči to, kljub finančni krizi, vsled katere je bilo veliko št. delavstva brezposelnega, je bilo treba izredne energije vodstva, ki je znalo nadzorovati delodajalce, katerih navada je da ne vpišejo svojih delavcev v bolniško blagajno.

Da se je prišlo, do tako lepega prebitka, se je imelo tudi drugih dohodkov več nego druga leta. 3300 K glob več nego lansko leto od delodajalcev; radi raznih kontravencij v katere so zašli 3200 K več. Nadalje je 25.300 K. več od delodajalcev, ki so morali poravnati blagajni bolniške troške, ki jih je imela pri v blagajno nenaznanjenih a vposelnih delavcev. (Lani, t. j. v dobi 1906, je prejela od takih delodajalcev blagajna samo 5651.31, letos pa 30.974.51 — tedaj 25.300 K več) Iz tega je že razvidno, da je bilo delavsko vodstvo energično napram delodajalcem, ki le ako prisiljeni upišejo svoje delavce v bolniško blagajno.

Iz tega je tudi takoj razvidno, zakaj je bilo sedanje vodstvo napadano od buržoaznega časopisja. Pač zato, ker je skrbelo za koristi delavstva in ne delodajalcev. Ker je hotelo, da bo ta zavod res koristil delavstvu.

Razven omenjenih svot pa najdemo v bilanci med dohodki 11.000 kron, ki jih je prepustil vodja bolniške blagajne, dr. Puecher, blagajni, katere si jih je zaračunal pri eksekutivnih poslih kot zastopnik blagajne. To svoto, ki bi jo bil moral on dobiti, jo je prepustil blagajni.

To je zopet nov dokaz, kako da znajo delavski zastopniki in prijatelji delavstva štediti in varčiti z delavskim denarjem, in kako ne gledajo na svote, kadar se jih ima obrtniti v korist delavstva.

Delavstvo ima v bolniški blagajni svoje verne zastopnike, ki so tudi vredni zaupanja ki so ga deležni od delavstva. Pa smejo tudi sami biti ponosni na dosedanje vspehe in delati tako nadalje v tem važnem delavskem zavodu v prid delavstva.

V prih. št. pa priobčimo še nekoliko podatkov, števil in našega mnenja o delu našega odbora v bol. blagajni katere zastopniki imajo v nedeljo dne 31 t. m. svoj redni občni zbor.

RAZNO.

Minoritetni predlogi socialnih demokratov

glede železničarjev, poštних uslužbencev in tobačnih delavcev pridejo poleg nekaterih drugih v proračunski razpravi definitivno do sklepanja. V odseku so propadli vsi resni predlogi glede zboljšanja teh kategorij. Zadnje besede izpregovori zbornica in pokazalo se bode, kateri poslanci imajo več zmisla za proletarske volilce, kakor za tužno stokanje finančnega ministra. Bilo bi pa tudi dobro, če bi se prizadete kategorije oglasile, pa preden se bo glasovalo da ne bodo gospodje imeli izgovora, češ, da zahteve socialnih demokratov niso zahteve državih uslužbencev.

Skupna ministra Ährenthalin Schönaich

sta predložila cesarju svojo demisijo, a cesar je, kakor se je že naprej vedelo, ni sprejel. Tudi v tej stvari se kaže, da se smatra politika v nekaterih visokih krogih za igro, s katero naj bi si nekateri ljudje krajšali čas kakor s tarokom, z dominom ali pa s kakim športom. Poročali smo že, da so se vršile med avstrijskimi in ogrskimi ministri pod vodstvom skupnih ministrov konference zaradi zvišanja častniških pač, katerega ogrska delegacija v zadnjem zasedanju ni hotela dovoliti. Minister za zunanje zadeve Aehrenthal in vojni minister Schönaich sta takrat v avstrijski delegaciji izjavljala, da se skličeča meseca maja ali junija še enkrat delegaciji za sklepanje o častniških gažah, ki se zvišajo tako, da bodo večje plače veljavne že od novega leta 1908. Pri sedanjih konferencah se je pa ogrska vlada upirala taki ureditvi in končno je dosežen sporazum na ta način, da stopi zvišanje častniških plač v jeseni v veljavo. Ker se torej ni izpolnilo, kar sta ministra proročevala, sta podala demisijo. A že tisto uro, ko sta jo vložila, se je vedelo, da ne bo sprejeta. V navadnem življenju se pravi takim dogodkom burka. V visoki politiki bodo pa burke bržčas dovoljene, dokler ne doseže popolne veljave ljudstvo, kateremu je politika resna stvar, ne pa igra za preganjanje dolgega časa.

Častniške plače

bodo zvišane v jeseni. Moštvu pa hočejo samo nekoliko zboljšati hrano, zvišanje mezde pa odlašajo na poznejši čas. Naglašali smo že večkrat, da priznavamo opravičenost zvišanja nekaterih častniških plač. Toda kakor po navadi pri takih regulacijah, bodo pobrali smetano tisti, ki so najmanj potrebni. Spričo tega je zavlačanje vojaške mezde zares nezaslišano. Generelom, ki pač ne žive v revščini in ne trpe pomanjkanja, se zvišajo gaže za 1000 do 2000 kron na leto, pešec, ki ima 12, reci dvanajst

vinarjev na dan, pa lahko čaka! Da visoka vojaška gospoda nima zmisla za potrebe navadnih vojakov, razumemo. Saj današnji generali niso nikdar jedli komisnega kruha. Toda poslanci, ki so civilisti in ne stojijo pod vojaško komando, bi morali vedeti, da je njih prva dolžnost, skrbeti za sinove ljudstva, ki morajo nositi puško, ne da bi si bili sami izvolili ta poklic, potem pa šele za generalmajorje in feldmaršallajtnante.

Češki socialisti proti narodnemu šovinizmu.

V torek dne 26. t. m. so priredili češki socialisti shod na katerem so protestirali zoper protinemske demonstracije, ki jih je organiziral v zadnjih dneh znani Klofač in drugi njegovi tovariši.

Državni poslanci Soukup, Nemeec in Cerny so z ostrimi besedami označili kot nesramno vedenje čeških radikalcev in narodnih socialistov, ki se ne sramujejo ščuvati meščansko dijaštvo naj luča kamenje v okna hiš, kjer stanujejo Nemci. Nemeec je v Pragi tako malo število, da ne morejo, če tudi bi hoteli, premeniti narodni značaj Prage. Nadalje so izjavili govorniki, da ne bodo dovolili, da bi narodno šovinistični agitatorji ala Klofač onečastili pošteno ime češkega naroda v Pragi. (Skoraj ravno tako delajo narodnjaki v Pragi kakor pri nas).

Shod je sprejel resolucijo v kateri je rečeno, da bo češko delavstvo nastopilo s vsemi sredstvi, da prepreči protinemske demonstracije strani narodnih radikalcev in socialistov.

(So pač povsod enaki ti narodni socialisti, povsod enaka etiketa in enak strup. Op. ur.)

V Galiciji se strelja na ljudstvo.

V Černikovem na Gališkem se je zgodilo te dni — v ponedeljek 25. — nekaj nečuvvenega. Občinski glavar je oddal občinsko jezero v najem grofu Karylovskemu. Toda ljudstvo ni hotelo o tem nič slišati in je hodilo še nadalje lovit ribe na omenjenem jezeru. V ponedeljek so žandarji aretirali mater in sina, ki sta lovila ribe ter ju peljali v občinski urad. Pred uradom se je zbralo nad 2000 kmetov, ki so zahtevali naj se izpusti mater in sina, ter so vpili proti občinskemu glavarju.

Ko se ni hotelo ugoditi njihovi zahtevi, so pričeli metati kamenje v žandarje. Nato so pa žandarji vstrelili trikrat v zbrane kmete ter ubili pet oseb med katerimi dve ženi in enega otroka. Štiri osebe so pa bile težko ranjene.

Eden izmed ranjenih je umrl takoj drugi dan.

Pač so neusmiljeni nad tistim ljudstvom, ki je steber vsake države. Koliko časa še bodo trajale take razmere, da se bodo upali streljati na ljudstvo, kakor na zajce?

Interpelacija v državnem zboru.

Radi omenjenih izgredev je govoril rusinski socialistični poslanec sochr. Witik. Rekel je, da se je dogodila vsa ta grozna stvar radi par rib, ki jih je vlovil kdo v kakem plemenitaškem jezeru. Praša vlado, če je to znamenje modernega vladanja, ki ga bo vpeljal novi namestnik v Galiciji. Nadalje praša vlado, če je potrebno, da se obrne do ministra notranjih zadev, da naredi strogo in nepristransko preiskavo ter da kaznuje povzročitelje. Sodrugu Witteku se pridružijo tudi poslanci Glabinski in drugi.

24 tisoč delavcev socialistov v Madridu. Agitacija zoper zakon terorizma.

Po vsej španjski državi se organizira agitacija zoper zakon proti streljivu. Ta zakon, s katerim bi se hotelo zatreti terorizem, hoče v resnici zatreti vlada vsako svobodo. Posebno pa se hoče zatreti časopisje in delavske organizacije.

Socialni demokratje čutijo to prav dobro. Sodr. Pablo Iglesias, voditelj španjske socialne demokracije, je izjavil pred komisijo, ki ima poročati v državnem zboru o omenjenem zakonu sledeče.

«Socialni demokratje se bojujejo zakonitim putem. Toda takoj, ko bi se sprejelo omenjeni zakon, bi postali teroristi in bi bili pripravljeni prevzeti vse posledice novega boja. Iz zakonite stranke bi nastala revolucionarna teroristična stranka. Vedeti morate, da je španjska socialna demokracija samo del mednarodne socialne demokracije, ki bi nam stala vedno ob strani. Vedeti morate tudi, da je od 30.000 delavcev v Madridu, 24 tisoč socialnih demokratov. Teh 24 tisoč socialističnih delavcev bodo reagirali takoj, ko se jih bo provociralo».

Kakor se vidi niti Španja ni brez socialne demokracije.

Prijetnosti iz ruske klavnice.

Dne 23. t. m. je končala obravnava vojnega sodišča proti enajstim članom revolucionarne bojne stranke v Petrogradu.

Zatoženi so bili, da so bili deležni raznim terorističnim napadom, kakor n. pr. pri umoru vojaškega zastopnika Pawlova, Maksimovskega, Ivanova itd.

Štirje zatoženci so bili obsojeni na smrt, štirje v prisiljena dela, dva v prognanstvo v Sibirijo in eden je bil oproščen.

Pač prijetnost mora biti v Rusiji, kjer vlada dobri slovanski batjuška. Morda pa se bo o vseh teh prijetnostih Hribar, — župan ljubljanski kaj informiral, ko je že v Petrogradu. Zelo bi mu bili hvaležni.

Domače stvari.

Volitve v obrtno sodišče. V nedeljo 24. t. m. so se vršile volitve v obrtno sodišče. Kandidate so postavile samo naše strokovne organizacije, vsled česar ni bilo nobenega boja, nobenega posebnega gibanja.

Izvoljeni so tedaj v prvi skupini (veleindustrija) sledeči prisodniki:

Hieronim Borri, kurjač; Miklavž Dinelli; mornar: Ivan Calligaris, kotlar; Edvard Bosiglav, kotlar; Ivan Zolija, lesni delavec; Ferdinand Colobig, lesni delavec; Jožef Martinolli, mehanik; Jožef Bressovich, mehanik; Ivan Gropaiz, slikar; Ivan Lavrenčak, težak; Ivan Vaccari, kovač; Karl Sever mehanik.

Namestniki:

Josip Bahič, kotlar; Franc Caučich, lesni delavec; Filip Hafner, uslužbenec kemične industrije; Viktor Furlan, mehanik; Viktor Pahor, slikar; Karl Sila, modelist.

V prixivno sodišče:

Viktor Grubel, mehanik; France Milost pek.

V drugi skupini (mala obrt) sledeči prisodniki:

Anton Stergavs, klesar; Ivan Suber, litograf; Karl Nasciguerra, kavarnar; Dominik Meneghetti, zidar; France Mozetič, sodar; Marcello Comel, tiskar; Sisto Luis, lesni delavec; Ignac Ziberna, pek; Miklavž Chincich, čevljar; Ivan Kolas, čevljar; Peter Savio, klesar; Simon Schneider, tiskar; Ivan Vidmar, brivec; Paskval Schurk knjigovez.

Nadomestniki:

Virgilji Balleben, tiskar; Anton Mossetič, pek; Silvij Spazzal, tiskar; Franc Reiner litograf; Miklavž Calligaris, mizar; Ivan Fernetič, mizar; Filip Novak, sodar; Anton Hrvath, sodar.

V prixivno sodišče:

Ivan Melak, klesar; Anton Coglivena mehanik.

V tretji skupini (trgovski in prometni uslužbenec). Prisodniki:

Jožef Benvenuti, uslužbenec pri Hangars (Lloyd); Ivan Zollia, težak v prosti luki; Ludvik Rössler, uslužbenec pri glavnih skladiščih; Ivan Serbo, težak; Viktor Avgustinčič, uradnik; Miklavž Parenzan, težak v prosti luki.

Nadomestniki:

Fran Mullon, težak v prosti luki; Anton Jernejčič, uslužbenec v glavnih skladiščih; Evgen Cosmatz, trgovski uslužbenec; Valentin Gorijup, težak v prosti luki.

V prixivno sodišče:

Emil Geniram, uradnik; Umberto Holzner uslužbenec pri glavnih skladiščih.

Vsega skupaj je šlo volit 2552 delavcev.

Nekoliko komentarja. Morda bi ga ne bilo treba. Nismo rodoljubi pa nimamo navade razvpiti na štiri vetrove, če pridejo tržaški Slovenci do svojih pravic potom našega dela. Od 50 zastopnikov delavstva v obrtnem sodišču, ki so bili izvoljeni v nedeljo, je 16 slovenskih delavcev, ki bodo znali braniti pravice slovenskih delavcev pred sodiščem v slovenskem jeziku. Od 50 zastopnikov delodajalcev pa ni ne enega Slovenca. Že iz tega je razvidno, kako potreben je obstanek jugoslov. soc. dem. stranke v Trstu tudi s stališča jezikovnega, t. j. narodnega vprašanja. Da ni bilo jugoslovanske soc. dem. stranke, bi bili slovenski delavci v Trstu brez slovenskih zagovornikov pred obrtnim sodiščem vsled česar bi ne bilo imelo obrtno sodišče za slovenske delavce nobene veljave. Tako pa bodo vživali koristi te moderne in socialne ustanove tudi oni in sicer v toliko večji meri, čim več se bodo zanimali za lastne koristi. Kakor ital. tako so tudi slovenski izvoljeni delavci popolnoma zmožni opravljati posel braniteljev delavskih pravic pred obrtnim sodiščem, kamor se bodo morali zatekati tudi slov. delavci. Če pomislimo, da v obrtno sodišče nima vstopa noben odvetnik, potem

šele vidimo, kako nujno potrebno je bilo spraviti v zastopnike delavstva tudi poštene slov. delavce, ki bodo razumeli jezik svojih slov. tovarišev.

Toliko samo v pojasnilo onim, ki rešujejo že stoletja narodna vprašanja, ne da bi se bili ni za las približali rešitvi. Toda toliko v pojasnilo tudi onim, ki vedno hočejo zastopati in delati za delavstvo samo tam kjer imajo političnih koristij oni a ne delavstvo, ki se pa boje dela za delavstvo tam kjer se gre res za delavske koristi.

Shod c. kr. državnih uslužbenecov. V nedeljo dne 24. t. m. ob 12 uri opoldne se je vršil v gledišču Fenice shod c. kr. državnih uslužbenecov na Primorskem. Dnevni red shoda je bil: Postulat pristaniške doklade.

Shod je otvoril predsednik zveze c. kr. državnih uslužbenecov na Primorskem g. Pase, ki je bil izvoljen tudi za predsednika shoda. V kratkih a jedrnatih besedah je razložil g. Pase pomen shoda, kateri znači začetek boja v svrhu ureditve opravičenih zahtev državnih uslužbenecov; začetek boja, ki bo nehal samo z našo zmago. «Res je — nadaljuje — da imamo veliko tovarišev, ki se še jim ni pristudilo klečeplaztvo, toda takim, ki verujejo več v mogočno besedo slučajnega visokega dobrotnika, takim bomo odgovorili z delom in močjo organizacije. Zmaga državnih železničarjev, ki so jo izvojevali pred kratkim potem svoje organizacije, naj vam bo v izglede. V desetih dneh so dosegli potom organizacije česar niso mogli doseči brez nje v desetih letih.

Po teh besedah poda predsednik besedo poročevalcu gospodu Simoni-ju, ki je po daljšem govoru v katerem je utemeljeval upravičenost zahteve primorskih državnih uslužbenecov po pristaniški dokladi, ob koncu govora je predlagal sledečo resolucijo.

«Državni delavci na Primorskem, zbrani na shodu v gledišču Fenice v Trstu dne 24. maja 1908, videči izredno slabe življenjske razmere v katerih so prisiljeni živeti v Trstu in v drugih primorskih mestih in krajih, in videči, da so te slabe razmere priznane že od raznih krajevnih uprav in od vlade same, ki je bila primorana vsled teh razmer ugoditi zahtevam uslužbenecov c. kr. državnih železnic v Trstu; videči, da je neka avstro-ogrška vlada priznala take pristaniške razmere v manj važnih pomorskih mestih in je vsled tega dovolila doklado v večji meri od dunajske doklade zahtevajo, da nujnim potem dovoli pristaniško doklado in sicer:

1. da dovoli kot pristaniško doklado 20% povišanja na mesečni ali na dnevni plači vsem državnim uslužbenecem v Trstu.

2. enako toda 15% povišanje v enakem smislu vsem državnim uslužbenecem v Gorici, Opatiji, Voloski, Lovrani, Pulju in Lusinju in 10% tovarišem v Piranu, Kopru, Poreču in Rovinju. *Nalagajo* predsedništvu shoda da pošlje v tem smislu brzojavko predsedniku vlade baronu Becku in nadzorstvu proračunske komisije; da obvesti o današnjem shodu tržaškega vladnega namestnika in primorske državne poslance, ki naj prično takoj pogajanja s proračunsko komisijo.

Po govoru gospoda Simoni-ja, prečita predsednik razne pridruženne telegrame. Govore nadalje še razni govorniki zveze državnih uslužbenecov in govore i navadni delavci i uradniki in vsi povdarjajo potrebo složnega in skupnega nastopa. Po lepem govoru sodruga Pagninija in sochr. Sestana (poslednji je odpuščen iz službe kot državni uradnik vsled njegovega intenzivnega dela v prih državnih uslužbenecov) zaključil predsednik shod zahvaljujoč se za mnogobrojno udeležbo.

Občni zbor skupine pomorskih delavcev. V ponedeljek dne 25. t. m. se je vršil v veliki dvorani Delavskega doma ul. Boschetto 5. II. nad. občni zbor skupine pomorščakov, kurjačev in podčastnikov. Dvorana je bila polna.

Predsednik podružnice sochr. Hvastija otvori zborovanje in se spominja umrlih članov. Na to poda besedo tajniku organizacije sochr. Plusnig-u, ki poda krasno poročilo, ki ga pa vsled odmerjenega prostora na žal ne moremo objaviti.

Govori o dobi, ko še niso bili pomorski delavci organizirani, in kako so se takrat sovražili eden drugega, vsak bi bil rad sleparil tovariša a delodajalci so to našo disorganizacijo izrabljali v svoje svrhe in nas sleparili in izkoriščali. Nadalje govori o pridobitvah potom organizacije, toda doseglo se še ni pomorskega zavarovanja kateroga so deležni i angleški i nemški i francoski delavci. Avstrija mora vedno

kakih 50 let za drugimi. Toda dolžnost naše organizacije bo, da pomaga vladi hitreje naprej nego ona more in misli. Tudi od obrtnega sodišča smo izključeni mi pomorski delavci.

Nadalje poda sochr. Plusnig poročilo blagajne iz katerega je razvidno da šteje skupina 3000 članov, katerih je polovica hrvatske narodnosti. Dohodkov je imela 23.742'41 K. Od teh se je poslalo centrali 17.717'21 K. Bolniške podpore se je dalo za 2051'70 K. Za pogrebe 90 K. Izredne podpore 135 itd. In to od oktobra 1907 pa do decembra 1907. Že iz tega blagajničnega poročila je razvidno kako so navdušeni delavci za svojo organizacijo, katero jim je pripomogla že v prvem letu do boljšega človeškega življenja.

V novi odbor so izvoljeni: *Albin Hvastija*, predsednik; *Peter Galasso*, podpredsednik; *Gino Plusnik*, tajnik; *Dominik Delamonte*, namestnik; odborniki so: *Ivan Maček*, *Fran Bórjnolo*, *Alojzij Urbani*, *Oragotin Luchini*, *Drago Miazzi*, *Ivan Degianantonio*.

Pri točki slučajnosti govori poslanec sochr. Pagnini. Opozori navzoče na delo, ki ga bodo morali vršiti v kratkem v prid delavstva. Nadalje se zgraža nad vlado, ki ne skrbi prav ničesar za pomorske delavce. Pomorski delavci bi tudi morali imeti pravico do zavarovanja zoper nezgode, zoper boleznin, starostno in druga zavarovanja, imeti bi morali pravico do obrtnega sodišča in drugih modernih socialnih uredbe.

Po daljšem govoru opozori navzoče naj ostanejo zvesti svoji organizaciji, ki kakor do sedaj bo znala tudi v nadalje varovati interese svojih članov.

Po govoru raznih drugih navzočih zaključil sochr. Hvastija ta lep občni zbor z živijo klicem na delavsko solidarnost in organizacijo.

Zboljšanja uslužbenecem jestvinčarjem. V ponedeljek dne 25. t. m. se je vršil v zadružnih prostorih občni zbor zadruge jestvinčarjev na drugo sklicanje. Na dnevnem redu je bila samo razprava o zahtevah uslužbenecov jestvinčarjev. Navzočih je 64 zadružnikov. Slovencev ni nobenega.

Po še precej dolgi in — med nami rečeno — še precej nerodni razpravi so prišli do sledečih sklepov:

Od meseca marca pa do septembra se odpro prodajalne ob 7 uri zjutraj; od septembra do marca pa ob 6 uri zjutraj. Zatvoritev pa velja za celo leto ob 8 uri in pol zvečer samo v sobotah pa se pusti svobodno zapiranje. Na predvečere Božiča, Velike Noči in novega leta pa se prepusti svobodno prodajalcem zapreti, kakor že kaže.

Poldrugo uro časa opoldne pri kosilu. Popoln nedeljski počitek za štiri mesece v letu in sicer od junija pa do septembra. V medtedenskih praznikih se zatvorijo prodajalne ob 2 popoldne, razven če pade praznik na soboto. 8 dni na leto dopusta. Rok odpovedi velja toliko za delavce kolikor za delodajalce 30 dni.

Ker so bile točke glede otvoritve in zapiranja prodajal, glede poldrugournega prostega časa pri kosilu in 30 dnevni rok obratne odpovedi sprejete enoglasno, bodo imele veljavo zakona takoj, ko jih odobri vlada.

Ob zaključku zborovanja povdarja predsednik, da bo zadruga pazila, da se bodo ravnali njeni člani vsi kakor določajo sklenjene točke, na kar se zahvali in zaključil to zborovanje brez slovenskih trgovcev.

Predavanje I. Cankarja v Ljudskem odru. Kakor smo že poročali v zadnji št. je predaval sochr. I. Cankar v četrtek dne 21. t. m. o Primož Trubarju, v petek 22. t. m. pa o slovenski prozi. Toliko eno kolikor drugo predavanje je bilo nepričakovano dobro obiskano. Dvorana je bila natlačena oba večera. In prišli so delavci in inteligenca, ki so pazno poslušali izvajanja predavatelja.

Poročila predavanj opustimo tudi za danes, ker jih priobčimo v podlistku v celoti. Tudi bomo priobčili povest «Mrovec in njegova slava» ki jo je prečital predavatelj na drugem predavanju.

Podružnica Ljudskega odra v Škorklji. V nedeljo dne 24. t. m. se je vršil v Škorklji št. 516 pripravljani shod v svrhu ustanovitve podružnice Ljudskega odra v Škorklji. Shod se je vršil na lepem vrtu prostorov podružnice. Shoda se je vdeležilo 100 delavcev. Izvolil se je poseben odbor, ki ima ukreniti vse potrebno do nedelje, dne 7. junija, ko se vrši prvi občni zbor podružnice.

Slovenske delavce opozarjamo na to novo postojanko Ljudskega odra, ki je do

sedaj pokazal, da zna širiti izobrazbo med ljudstvo.

Ljudje, ki ne vedo kaj delajo.

Tako se lahko imenuje gospoda okolu «Edinost». Dan za dnem govori ta prečastita gospoda o strankarski strasti v katero je baje zašla socialna demokracija v Trstu. In vidi in noče nikakor vedeti o strankarski strasti, ki se jo goji v taboru tržaškega narodnjaštva. Saj je ravno ta strankarska strast, ki jih je dovedla do boja proti vsemu kar je lepega, koristnega in vzvišenega. Dovedla jih je do nizkoznega maščevanja, ki ne prizanesa nobenemu posamezniku ne večim skupinam delavstva, ki hočejo delati sami zase in ne marajo za smešno in vsiljivo posredovanje voditeljev N. D. O.

Kakor je razvidno iz poročila, ki ga priobčimo na drugem mestu, se je vršil v nedeljo v gledišču Fenice shod e. k. državnih uslužbencev in svrhu zboljšanja njihovih razmer. Zveza omenjenih uslužbencev, (Faccio) ki je sklicala shod, je povabila na ta shod vse tržaške časnike. Vsi so poslali svojega zastopnika le „Edinost“ ga ni poslala. Odbor te zveze, ki je po mnenju „Edinosti“ v socialističnih rokah, je povabil vse drž. poslance na pomoč za koristi drž. uslužbencev. Med poslanci, ki so pismenim potem se izjavili, da bodo podpirali to gibanje, je bil tudi dr. M. Mandič poslanec Istre. Ko se je prečitalo pismo dr. M. Mandiča sta bila dva — reci dva — od navzočih, ki sta skušala žvižgati. Toda ni se jima posrečilo, ker so jima to drugi preprečili.

Tudi ko se je čitalo pismo klerikalnega ital. poslanca Istre — Spadaro — se je napravil tak poskus, in tudi takrat so jima drugi preprečili.

Kdo je hotel žvižgati? „Edinost“ ni imela na shodu svojega poročevalca pa vendar je prvi dan vedela, da so vsi navzoči žvižgali poslancu Mandiču, drugi dan pa pravi, da se je samo skušalo žvižgati in sicer samo Mandič in ne Spadaro. In tisti ki so, ali ki so hoteli žvižgati so bili socialni demokratje. Zakaj ravno socialni demokratje? Zato ker tisto društvo, ki je po mnenju „Edinosti“, pod vplivom socialne demokracije, je pozvalo na pomoč tudi dr. Matka Mandič in je povabilo na shod tudi *unjo* slovenskega žurnalizma, tržaško „Edinost“. Bolj smešen nego tako pač ni bil še noben zakoten listič. In bolj markantno ni še nihče pokazal svoje strankarske strasti. Očitati socialni demokraciji če kdo kje žvižga proti eni ali drugi stvari, to je preveč smešno posebno pa če poroča to list, ki ne pošilja na shode niti svojih poročevalcev.

Toda za vse to bi se mi ne zmenili niti. Ampak, da radi dveh pobalinov, ki sta skušala žvižgati, naj bi trpelo društvo uslužbencev in uslužbenci sami, to je naravnost zločin strankarske strasti, ki so ga zmožni samo gospodje okolu „Edinosti“. Radi take malenkosti hočejo ti ljudje odvrniti drž. uslužbence od edinega društva, ki zastopa njihove interese. Pokazati hočejo svetu in vladi da drž. uslužbenci niso združeni in da ni treba, da bi se jih vlada bala. Skratka, Slovenski narodnjaki v Trstu so bili in ostanejo še nadalje sovražniki delavstva na vsak način, radi svoje strankarske strasti in iz sovraštva do slovenskega ljudstva.

Toda prepričani smo, da ne naredi notica „Edinosti“ nobenega vpliva na poštene slovenske drž. uslužbence, ki bodo ostali še nadalje zvesti društvu, ki zastopa njihove interese. „Edinost“ se je zlagala zopet enkrat. Njeno sovraštvo do soc. dem. je zlobno, ker škoduje delavstvu in slovenstvu. Gospodje okolu „Edinosti“ so fanatizirani in sedaj ne vedo več kaj delajo. Bog naj jim odpusti, ker mi jim ne moremo.

Da se je pismu dr. Mandiča samo hotelo žvižgati strani dveh falotov, da se pa faktično ni žvižgalo, smo pripravljene dokazati s slovenskimi pričami.

Politični otroci, ki so živeli dosedaj samo pod slogaško kuto tržaškega narodnjaštva, se porajajo po nastopu N. D. O. tudi po Goriškem prav tako kakor gobe po plohi. N. D. O. in nastop dr. H. Tume je spravil goriške liberalce (recimo) še ob tisto renost, ki so jo kazali vsaj na videz v javnosti dosedaj. Pričeli so uganjati otročarije in sicer tako, da bi se ne mislilo da so narejene od odraslih ljudi.

In tako bi bili lahko tudi nehali, kajti klobasarije, ki so jih nakupičili liberalci v „Soči“ i proti dr. Tumi i za N. D. O. so take, da bi bilo naravno poniževalnost odgovarjati nanje. In nam se zdi, da ljudje, ki v svoji neumni slepoti mečejo v svet anateme, «kdor ni član N. D. O. ni več Slovenec», da taki ljudje spadajo že več v

norinično, ne pa v uredništvo. Naj nam gospodje oprostite, toda če niso, mi jih pač ne moremo smatrati za resne in zaradi njihove svobodomiselnosti v kateri se navdušujejo za take svobodomiselnne gospodarje, ki zatirajo socialistične delavce, se tudi ne bomo jezili. Kaj še. Le tako naprej gospodje in kmalu Vas bo konec samih otročarij, strupa in..... svobodomiselnosti.

Okrajna bolniška blagajna v Trstu. — Število bolnikov ostalo od XX. tedna (od 10. maja do 16. maja) je 1123. Novih bolnikov, ki dobivajo subvencije v XIX. tednu t. j. od 17. do 23. maja je 603. Število odpadlih bolnikov v poslednjem tednu je 508. Odpadlo je tedaj 6973 dni subvencije. Bolnikov, ki uživajo subvencijo ostane v blagajni še 1123 od katerih zdravijo specialisti 316 bolnikov in sicer 114 radi spolnih in kožnih boleznih 175 bolnikov je pa v bolnišnici.

Od 1. januarja pa do 23. maja je bilo naznanjenih 12.837 novih bolnikov, odpadlo jih je pa 12.801 t. j. 173.771 dni boleznih.

Blagajni naznanjenih porodov je bilo v pretečenem tednu 8 in 9 članov je umrlo.

Od prvega januarja pa do 23. maja šteje bolniška blagajna 208 porodov in 151 slučajev smrti.

Porodnih, bolniških podpor in podpor v slučaju smrti se je izplačalo v pretečenem tednu 15.251.71 K.

Od prvega januarja pa do 23. maja se plačalo 396.319'92 K podpor.

Vsled preobilice gradiva smo mogli prenesti nadaljevanje podlistka «Sola in Cerkev» na prih. št. Toliko v pojasnilo.

DOPISI.

GORIŠKO.

Solkan. Shod zaupnikov se je vršil dne 23. t. m. ob 8-ih zvečer. Poročal je sodrug Henrik Tuma o sklepih splošne konference v Trstu dne 10. t. m. radi organizacije in posebno kazal na razliko socialnodemokratske organizacije kot sistema prostih združb. Kot take niso podvržene pravilom kakor društva v zmislu društvenega zakona z dne 15./11. 1867 ter ima v prosto združbo posameznik pristop vsak, ki se podyrže programu socialnodemokratske stranke in donaša strankarski davek ne glede na starost in spol. Moč take organizacije po prostih združbah tiči v zavesti posameznih delavcev, da je po prosti volji s prepričanjem pristopil. V tem je principijelna in velika razlika med meščanskimi društvi in organizacijo socialnodemokratske stranke.

Nato se je izvolilo 8 zaupnikov ter je zaupni shod izvoljene zaupnike pooblastil, da naj iz svoje srede ali pa iz srede sodrugov izvolijo dva zaupnika za okrajno organizacijo v Gorici.

Zaupni shod je bil povoljno obiskan, vendar se je priznavalo na shodu, da je agitacija za socialnodemokratsko stranko v Solkanu premalo čila in posebno nezadostno razširjanje strankinih glasil: Delavskega Lista in Rdečega Prapora.

Miren. Javni ljudski shod. Dne 24. maja t. l. se je vršil na prostornem dvorišču Mihe Faganela, okrašenem z rdečimi zastavami javen ljudski shod. Na shod so prišli tudi glavni zastopniki narodno-napredne stranke in povoljno število sodrugov. Vendar število nikakor ni odgovarjalo dejanskim potrebam in razmeram v Mirnu. Sodrugi so priznavali, da ima v Mirnu krščanska socialna organizacija veliko moč, posebno vsled agilnosti župnika Rojca (ki je znan kot zadružni organizator iz iz Bilj) in iz izbornih fanatičnih agitatorjev.

V Mirnu se sploh premalo čita in tako premalo pozna kaj hoče socialnodemokratska stranka. V Mirnu bi bil izborni material, kažejo se pa pogubni sledovi dosedanje politike naprednjakov. Boljši posestniki in trgovci nimajo skoraj nikake stike z malimi obrtniki in delavci. Dasi ni v zadnjih letih posebnega nasprotja med temi sloji in se uvideva od napredne stranke potreba, podpirati stremljenja svobodomiselnega delavstva, vendar tako vkoreninjeni stari psevdoliberalni nazori med velikimi po eni strani, po drugi strani pa se mali obrtniki in delavci premalo zavedajo svojega pomena, tako da je malo govoriti o politični delavnosti. Kakor drugod po Goriškem, posebno v okolici glavnega mesta Gorice, je preveč razširjeno posedanje po krčmah ob nedeljah in praznikih in potem še v pondeljek in torek ter ples. Raditega je tako težko agitatorno delo od strani onih sodrugov, ki se zavedajo vzgojevalnega pomena socialnodemo-

kratične stranke. Zato mora biti glavna in prva naloga sodrugov v Mirnu, razširati brošure in časopise socialnodemokratske stranke. Premoč krščanskosocialne organizacije je nastala le vsled negibnosti krajne organizacije, in s čilejšim agitatornim nastopom se da Miren gotovo pridobiti do velike večine za socialnodemokratsko stranko, tembolj, ker vsled premoči klerikalne struje jame nastopati tudi terorizem in ovaduštvo.

Na shodu je predaval sodr. dr. Henrik Tuma o predmetu: Industrija in delavstvo. Glavne ideje so bile:

V starem in srednjem veku sta si stala nasproti dva razreda: gospodujoči in služeci, suženj in zobtnik. Vsa lastnina je bila le v rokah gospodujočega razreda, ki si je bil z mečem v rokah podvrigel deželo in oropal domače prebivalstvo vsega. Delajoče ljudstvo je bilo zaničeno. Vsled potratnosti in brezdelnosti gospodujočega razreda, sloja pa so se polagoma v srednjem veku pričeli nabirati manjši kapitali v rokah obrtnikov in gospodujoči krogi so to deloma podpirali zato, da je obrtnik postal molzna krava gospodujočih slojev in mu preskrboval denar potem carine in davkov.

Šele, ko so jeli obratovati stroji in ko je mesto človeške moči nastopila moč pare, je jelo rasti bogastvo in obrt se je prelevila v industrijo. Po tej industriji je jelo rasti bogastvo in, ko je mesto pare nastopila vodna in električna sila v veliki meri, se je industrija jela razvijati z orjaškimi koraki ter so se posebno industrijska društva jela družiti v kartelih in trustih z očitnim stremljenjem, skupiti vse produkcije ene vrste po vseh državah v eno produkcijsko celoto. Z razvojem industrije je nastopil nov stan, stan delavstva. Delavstvo se je nabiralo iz kmečkih vasi, ki so živele v polni odvisnosti graščakov brez svobode in izobrazbe. Inteligentnejše mlade moči so želele uhajati s kmetov v mesta, željne svobode in izobrazbe. Delavci, ki so se zbirali s kmetov, pa so sprva čutili le to potrebo zboljšanja svojega položaja. Po drugi strani so lastniki tovarn izrabljali obilne delavske moči, da so mezde nizali na minimum, da je delavstvo moralo priti v težak položaj in se je v njem razvijal čut bede in obenem sovraštva do strojev in sovraštva do kapitala in kapitalistov. Zavest delavstva kot posebnega razreda je izražena v naukih socialnega demokratizma, v prvi vrsti po učenjaku Karlu Marxu. Po teh novih principih je organiziral odvetnik Lassale delavske mase, da so se jele čutiti kot nov krepak organizem človeške družbe, in s tem trenutkom nastopi v kulturni zgodovini človeštva nov tvoreč element: delavstvo. Delavstvo se zaveda, da je produkt industrije in da je v njegovem interesu in v interesu človeštva da se industrija in kapital razvijata in rasteta. V nasprotje z industrijo in kapitalom pa je prišlo delavstvo pri vprašanju, komu v korist morajo biti velike prirodne sile: para, elektrika in rezultat dela sploh. Delavstvo tako po eni strani razume pomen industrije in kapitala, po drugi strani pa zahteva, da se plod industrije obrne v blagor delajočega razreda, ki, ali že tvori, ali mora vsled neprestanega razvoja tvoriti v doglednem času veliko večino človeštva. Da uveljavi delavstvo svojo moč, zahteva zase politično moč, zahteva zase moč v državi, in zagledal je temeljna zahteva socialne demokracije splošna in enaka volilna pravica.

Delavstvo pa vidi premoč industrije in kapitala v izobrazbi njih nositeljev in zaradi tega tudi v drugi vrsti zahteva zvišanje mezde in osemurni delavnik, da dobi sebi odduška in priložnost za izobrazbo. S splošno volilno pravico in izobrazbo postane delavstvo prvi in zadnji faktor in pribori plod dela v blagor človeštva.

Iz Poljubina pri Tolminu. V soboto se je vršil pri nas ustanovni občni zbor našega «Bralnega in pevskega društva» ob precejšnji udeležbi. Udov je dosedaj priglasih 45., med temi 5 deklet. Društvo je ustanovljeno na pravi demokratski in strogo napredni podlagi. Ono hoče služiti resnični in svobodni izobrazbi, za to je tudi sprejelo časopise vseh strank.

„Delavski List“, „Primorski List“ in „Primorec“ naroči društvo iz svojih sredstev. Ostale liste, kakor „Slov. Narod“, „Sooč“, „Edinost“, „Gorico“, „Naš Glas“, „Učit. Tovariš“, „Narodni List“, „Plan. Vestnik“, „Primorski Gospodar“ in „Kmetovalca“ bo dobivalo društvo od zasebnikov posebno iz Tolmina v prosto razpolago.

V odbor so izvoljeni Matija Kenda, preds., Jare Anton, Ivan Luznik, Ivan in Andrej Manfreda. Upati je, da bo društvo

pod vodstvom teh vrlih mož in mladeničev ostalo zvesto svojemu namenu in vsestranski napredoval. V tej nadi kličemo društvu: pogum in naprej!

Rihenberg. Od župnika gospoda Štrancarja smo dobili sledeči dopis:

„Prosim Vas, da ako imate količkaj resnicoljubnosti, prekličete v prvem Vašem listu, kar piše o meni št. 20. Vaš lista. — Vse je popolnoma izmišljeno in zlagano. O tem izmišljenem slučaju jaz prav ničesar ne vem. Nobena dekle z nikako prošnjo za oznanitev kakega izgubljenega denarja ni bila pri meni. Ako mi kdo dokaže, da sem jaz v najmanjši zvezi stem ali sploh s kakim podobnim slučajem, darujem koj Vašemu listu 2000 kron. Gospodje tako se ne dela. Na celem se zlagati in zaničevati župnika je satanska brezsravnost“.

J. Štrancar, župnik.

Če prav nismo bili dolžni objaviti omenjene dopisnice, ki ne odgovarja v nikakem oziru popravku o dopisu iz Rihemberga, ki smo ga priobčili v 20. št. „Del. Lista“, smo vendar ugodili prošnji g. Štrancarja, tudi, do pokažemo javnost, kako domišljeni so taki le ljudje na Slovenskem.

Mi vstrajamo še vedno na tem kar smo prvič pisali in smo pripravljene dokazati v vsakem slučaju in komor si bodi.

Toliko v odgovor.

ISTRA.

Pulj. Občni zbor podružnice zidarjev se je vršil v nedeljo 24. t. m. ob 10. uri dopoldne v Arco Romano. Vdeležba je bila velika, kar pričča, da so začeli naši zidarji se zavedati svoje revščine in moči organizacije. V Pulju je trajala zadnji dve leti stavbinska kriza, vsled česar je bila organizacija zidarjev mrtva. Toda sedaj, ko je začelo stavbinsko delo se je pričela gibati tudi organizacija. Tako se je vršil občni zbor v najlepšem redu. Iz poročila je razvidno, da je stari odbor naredil pač vse kar je mogel v korist zidarjem.

Pri točki volitve so bili izvoljeni na predlog volilnega odbora v novi odbor sodrugi: Jelčič Ivan, predsednik; Zovič Ivan, tajnik; Antonini Rudolf, blagajnik; Vikovič Ivan, Ukovič Matija, pregledovalca računov.

Po kratkem nagovoru novoizvoljenega predsednika se zaključil ta občni zbor.

Po zborovanju se je vpisalo v organizacijo 65 novih članov.

Iz naše strani pozdravljamo ta napredek z največjim veseljem želeč novemu odboru največjih uspehov.

Delavsko klavnico bi imenovali lahko puljski arzenal. Ne preteče tedna, da bi ne bilo v tem arzenalu kake žrtve. Ali v Val di figo, ali na školju, ali drugod toda nesreča mora biti vsak teden v enem ali drugem kraju.

Tako štejemo v tem letu že 10 večih nesreč od katerih je bilo 7 smrtnih. Toda kar se je zgodilo ptečeni teden je strašno a ob enem tudi škandalozno. Iz neke vojne ladije, kjer je opravljal svoje delo je padel neki delavec po imenu Marinič. Padel je v morje in izginil takoj. Toda kmalu je splaval na vrh in mahal z rokami proseč pomoči. Toda pomoči ni je bilo od nikoder. Na ladiji je bil delovodja, dva orožnika in več drugih. Toda nihče ni hotel na pomoč ponesrečenu. Pripoveduje se, da se je ta gospoda celo smejala delavcu, ki se je bojeval s smrtjo. Ko je bil mrtev so ga pa povlekli iz vode. Za puljske razmere je to že dnevna nesreča, katerih smo se privadili kakor drugih vsakdanjih reči. Napravili smo potrebne korake na pristojna mesta in sklicali več protestnih shodov opozarjajoč oblasti, naj ukrenejo potrebno da se prepreči te vsakdanje nesreče in ukrene vse potrebno v varstvo delavcev na delu. Ali ves naš napor je bil brez uspeha. Obrtni nadzornik in deželni glavar sta nam odgovorila, da ona dva se ne morata vmešavati v arzenalske razmere, ker ne spada v njihov delokrog. Kot zadnji se je oglasil po večnem molku tudi naš „Omniibus“ (bilo je čas) in zavpil proti mornarski upravi. Oglasil se je tisti „Omniibus“, ki ne samo, da ni zinil nikdar besedice, ampak ki je celo branil mornarsko upravo pred protesti delavstva. Dr. Laginja je pa tajni vodja arzenala, Lahko bi tedaj sam pripomogel, da bi se preprečilo te vsakdanje nezgode, ki stanejo delavstvo toliko smrtnih žrtev.

Temu se mora narediti konec in če se ne bo ganil M. Laginja, bomo šli mi preko gospodov arzenala do pravic in življenjskega varstva delavstva. Toliko za danes, prih. kaj več.

Društvene stvari.

Okrajna bolniška blagajna v Trstu. Zbor zastopnikov ima v nedeljo dne 30. t. m. v veliki dvorani svojih prostorov v ulici dei Gelsi št. 15, svoj redni občni zbor s sledečim dnevnim redom: 1.) Prečitane zapisnika zadnjega občnega zbora; 2.) Poročilo blagajnika za leto 1907; 3.) Volitev nadzorstva; 4.) Volitev razsodišča; 5.) Razna poročila; 6.) Slučajnosti.

Skupina lesnih delavcev vabi vse društvenike na redno mesečno zborovanje, ki se bo vršilo v nedeljo dne 31. t. m. ob 10. uri zjutraj v Delavskem domu ul. Boschetto 5. I. nad. s sledečim dnevnim redom:

1.) Prečitane zapisnika zadnjega zborovanja; 2.) Poročilo blagajnika; 3.) Volitev enega odbornika in enega zaupnika; 4.) Slučajnosti. Društveniki so naprošeni, da se vdeležijo tega zborovanja polnoštevilno.

Društvo „Arte Moderna“ ima svoj redni občni zbor v ponedeljek dne 1. junija ob 8^{1/2} uri zvečer v Delavskem domu v društvenih prostorih s sledečim dnevnim redom: Prečitane zapisnika zadnjega občnega zbora; 2. Poročilo in bilanca; 3. Raznoterosti. Vsi člani so vabljeni, da se vdeležijo tega zborovanja v velikem številu.

I. podružnica Ljudskega odra v Škorklji ima svoj ustanovni shod v nedeljo dne 7. junija t. l. v društvenih prostorih ul. Commerciale št. 516. Po ustanovnem shodu je predavanje sođr. Regenta popoldne pa veselica na društvenem vrtu.

Natančen program prihodujič.

Iz stranke.

Na konferenci jugoslovanske soc. dem. stranke na Primorskem, ki se je vršila v Trstu v nedeljo dne 17. t. m. v Delavskem domu sta bila izvoljena v politični odbor v Trstu sodruga *dr. H. Tuma* in *Leopold Petijan* kot zastopnika Goriških organizacij in sodruga *J. Petijan* in *V. Haramina* kot zastopnika organizacij iz Istre.

Drugi sklepi te konference ostanejo tajni in se jih bo objavilo samo v slučaju nujne potrebe.

Toliko v pojasnilo sodrugom.

Deželno konferenco jugoslov. soc. dem. stranke v Istri sklicuje podpisani na nedeljo dne 21. junija t. l. v prostorih Arco Romano v Pulju, s sledečim dnevnim redom: 1.) Poročilo. 2.) Prihodnje deželnozbornske volitve v Istri in naša stranka. 3.) Organizacija in taktika. 4.) Raznoterosti. Sodruge in organizacije, ki mislijo udeležiti se te konference prosimo, da nam to naznanijo. Konferenca je zelo važna.

Vsa pisma in naznanila naj se blagovoli poslati na naslov *Jos. Petijan, Pulj Arco Romano.*

Politični odbor

deželne organizacije jugoslov. soc. dem. stranke v Istri.

Listnica uredništva.

Trst L. T.: Potrudite se v naše uredništvo.

Dunaj J. U.: Hvala priobčimo prihodujič.

Trst A. R.: Prosimo: $X : Y + X = ?$ Bilo bi preveč nesmiselno. Potrudite se in skušajte kakor smo vam priporočali pismeno. Pričakujemo poročila. Morda pojde!

Ursus: Prašate če je imel dotičnik prav? Seveda! Poglobite se v vprašanje in gotovo mu pritrđite tudi vi. Seveda ne smete samo čitati ampak tudi misliti zraven.

Zejen izobrazbe: Cankar pride v Trst zopet v jeseni. Takrat priredi tri predavanja. Tudi I. K. pride. Ljudski oder, ima 364 členov. Circolo pa 892. Urednik »Rdečega Praporja« je E. Kristan sam.

O. V.: Cankarja naslov je sedaj: Ljubljana, cesta na južno železnico št. 26. Vaši želji ugodno gotovo. Če Oton Zupančič kaj dela? V kolikor je nam znano je ravnokar prevzel Dantiijevo božanstveno komedijo in sicer samo prvi del t. j. Pekel, ki izide v kratkem.

Kdo bo? Oprostite, saj nismo preroki. Čakajte kakor čakamo mi. Seveda ima dotičnik največ šans.

Disident. Trst: Članke smo čitali ker nimamo slučajno nobenega humorističnega lista. Smatramo Vas za zelo izobraženega, pa boste gotovo umel zakaj vam odgovorimo tako. Na dnevnem redu imamo važnejše stvari, teh se poprimite ne polemike z ljudmi, ki ne vedo kaj hočejo. Tedaj S. t. m.

Arsenal. — Lesnih delavcev razmere. Priobčimo prihodujič.

I. T. — Prihodnjič.

Se. Kríž: Furlan zblaznel prih. ni bilo prostora.

Izdajatelj in odgovorni urednik VINKO KERMOLJ.
Tiska. TISKARNA MODERNA M. Susmel & Comp.
ulica della Zonta 8.

„Delavski List“

se prodaja:

V Pulju: v tobakarnah ZADNIK, ulica Promontore; BLAKA, ulica Giovia; Zanon, Campo Marzo; CAMUFO, ulica lircolazione del Arsenal; BENUSSI, ulica Sisiano; PETAROS, Corso Francesco Giuseppe I.

V Gorici: v tobakarnah: SCHWARZ, ul. delle Scuole, KREBEL, ul. Rabata in BAIT, ul. Camposanto. IVAN HOVANSKI ul. Corno 22.

V Podgori: v tobakarnah SKOČIR ANE in PREGARC JEREE.

Vrtojba: FABIAN FRAN. tob.

Nabrežina: v delavskih konsumnih zadzugah.

Jesenice: MARIJA NOVAK, Gostilna pri Masarju.

Nadalje, se prodaja v TRSTU, in v okolici v vseh važnejših tobakarnah.

Mesesnel Antonio

priporoča svojo

GOSTILNO

— za —
rojansko cerkvijo.

— VINA IZVRSTNA. —

Mrzla in gorka jedila vedno na zapolago.

Postrežba točna.

Cene zmerne.

Gostilna „Alla Lealtà“

ANTON SAITZ

ulica delle Acque

Vina najfinejša, domača kuhinja

— Družinske zabave. —

Čast mi je naznaniti slavnemu občinstvu, da sem prevzel vodstvo

društvene krčme

— v Sv. KRIŽU pri TRSTU —

v kateri se toči najboljša vina.

Kuhinja domača.

CENE ZMERNE.

Za obilni obisk se priporoča

Ivan Košuta, voditelj.

Gostilna „Casa del Popolo“

(Zadružna delavska gostilna)

Trst, ul. S. Lazzaro in ul. S. Catterina

Domača kuhinja vedno dobro preskrbljena.

— Cene zmerne. —

Shajališče zunanjih sodrugov.

Urad:

ulica VINCENZO
BELLINI št. 13

(blizu cerkve Sv. Antona
novega)

Telefon št. 1402-1403

Novo pogrebno društvo

Na razpolago ima nove in bogate pogrebne vozove.

— VELIKA ZBIRKA SVEČ —

Prodaja na drobno in debelo.

Vsako pogrebno naročilo izvrši točno. Cene zmerne.
VODSTO.

= Edina tovarna pohištva v Trstu =

ul. della Tesa št. 46.

ALEXANDER LEVI MINZI

Zaloga. Piazza Rosario št. 1.

— Cene zmerne. —

Slovani! — Podpirajte edino — Slovani!

Slovansko knjigarno in papirnico

Josipa Gorenjca, Trst, ul. Valdirivo 40

FRATELLI PAGANI

— TRST. Ulica Acquedotto št. 6. —

Velika zbirka igrač, okraskov, parfumarij, mila, ovratnikov, zapestnikov,

— kravat, i. t. d. —

ANTON CECH

TRST - Ulica Fonderia št. 12.

Zaloga najboljših dalmatinskih in istrskih vin

Marsale, Vermuth, i. t. d.

KAVARNA UNIONE

= TRST =

Ulica Caserma

= in ulica =

Torre Bianca.

— Napitnina je odpravljena. —

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij

— in časnikov v vseh jezikih. —